

TREASURYSTATUUT GEMEENTE BEEMSTER

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	2
1.1.	Algemene missie gemeente Beemster.....	2
1.2.	Missie en doelstellingen van het treasurybeleid	2
1.3.	Wettelijk kader en risico-attitude	3
2.	VOORBEREIDING EN VASTSTELLING VAN HET BELEID	4
2.1.	Meerjarenplan	4
2.2.	Financiële beleidscyclus/rapportages	4
2.3.	Tussentijdse bijstelling van het beleid	5
3.	UITVOERING VAN HET BELEID	5
3.1.	Korte en lange financiering.....	5
3.2.	Korte en lange beleggingen	6
3.3.	Rente-instrumenten.....	7
4.	TOETSING EN CONTROLE	7
4.1.	Interne controle.....	7
4.2.	Externe controle	7
5.	VASTSTELLING TREASURY STATUUT.....	7
	BIJLAGE I.....	8

Inleiding

Het treasurystatuut heeft tot doel een formeel kader te scheppen waar binnen de financierings- en beleggingsactiviteiten van de gemeente Beemster dienen plaats te vinden. In het statuut moeten de vier elementen sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden in hun samenhang, duidelijkheid en transparantie garanderen.

Het treasurystatuut is een 'levend' document waarbij regelmatig moet worden gecontroleerd of de inhoud nog aansluit bij de omstandigheden. Bij sterk veranderende omstandigheden kan het statuut aanpassingen vereisen.

Het (aangepaste) treasurystatuut is op 14 november 2006 vastgesteld door de raad. Op dit moment zijn er een aantal redenen om het treasurystatuut van de gemeente onder de loupe te nemen:

- Ingaande 2009 is de Wet Fido (Financiering decentrale overheid) gewijzigd. Deze wetswijziging heeft een beperkte betekenis.
- De kredietcrisis van oktober 2008 geeft aanleiding het treasurybeleid te heroverwegen. Het ministerie van BZK heeft in oktober een ad hoc "werkgroep uitzetten middelen door decentrale overheden" (hierna te noemen de werkgroep) ingesteld om te adviseren over de gevolgen van de kredietcrisis. Deze werkgroep heeft een aantal vaktechnische verbeteringsuggesties aangereikt ter beperking van de risico's. Deze verbeteringsuggesties hebben wij overgenomen in ons nieuwe treasurystatuut.

1.1. Algemene missie van de gemeente Beemster

De algemene missie van de gemeente Beemster is het zo optimaal mogelijk uitvoeren van haar publieke taken. In algemene zin zal het financieel beleid dienen bij te dragen aan en ondersteuning te bieden voor het uitvoeren van deze publieke taken. Meer specifiek zal de financiële continuïteit op korte en lange termijn gewaarborgd worden.

1.2. Missie en doelstellingen van het treasurybeleid

Het treasurybeleid is erop gericht binnen de financiële mogelijkheden van de gemeente een zo optimaal mogelijk rendement te verkrijgen danwel lasten zo veel mogelijk te reduceren. Hierbij moeten de risico's zo goed mogelijk worden beheerst.

Treasury wordt omschreven als het besturen en beheersen, het verantwoorden van en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

In samenhang hiermee zijn de doelstellingen van het treasurybeleid:

- De treasuryfunctie wordt uitgevoerd binnen de kaders van de Wet Fido;
- het verkrijgen en handhaven van toegang tot de vermogensmarkten (geld- en kapitaalmarkt) tegen de scherpst mogelijke condities;
- het zoveel mogelijk beschermen van de organisatie tegen ongewenste financiële risico's zoals rente, valuta, koers, liquiditeit en kredietrisico;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het realiseren van een flexibel en controleerbaar cash management in de organisatie;
- het opzetten en onderhouden van een goede en efficiënte financiële infrastructuur;
- het realiseren van informatiestromen ter ondersteuning van het beleid.

Investerings, deelnemingen en beleggingen die worden gedaan in het kader van de publieke taak, waarbij bewust risico's worden aanvaard, vallen buiten de kaders van dit statuut. Hierbij moet gedacht worden aan het doorlenen van middelen of het afgeven van garanties aan plaatselijke woningcorporaties, sportverenigingen e.d..

Over deze investeringen worden in specifieke raadsbesluiten beslissingen genomen.

1.3. Wettelijk kader en risicoattitude

De attitude van de gemeente Beemster ten aanzien van financieel risico is in overeenstemming met de bepalingen in de Wet Fido. De Wet Fido stelt dat gemeenten uitsluitend voor de uitoefening van de publieke taak leningen kunnen aangaan, middelen uitzetten en garanties verlenen. De uitzettingen en derivaten moeten een prudent karakter hebben hetgeen inhoudt dat er sprake is van voldoende kredietwaardigheid van de tegenpartij en een beperkt marktrisico.

Naast de uitoefening van de publieke taak en het prudente karakter bevat de Wet Fido normen voor het beheersen van risico's op kort- en langlopende leningen (respectievelijk de kasgeldlimiet en de renterisiconorm).

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoort alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitstaande gelden < 1 jaar en de tegoeden/schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico's op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Bij begroting en rekening wordt de toezichthouder van de provincie geïnformeerd over het gemiddelde kasgeld per kwartaal.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende jaar bedragen. Vroeger was dit 20% van de schulden per 1 januari. In de nieuwe Wet Fido is dit om redenen van administratieve vereenvoudiging gewijzigd in 20% van het begrotingstotaal. Daarmee wordt beter aangesloten bij de berekening van de kasgeldlimiet. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en van de renterisico's.

De toezichthouder i.c. de provincie ziet toe op een hantering van de normen en kan zodanig ontheffing verlenen. Aan de ontheffing kunnen voorschriften worden verbonden en beperkingen worden gesteld.

In de nieuwe wet Fido vervalt de 3-maandelijke rapportageplicht aan de provincie. Voortaan mag de gemeente volstaan met rapportage over kasgeldlimiet en renterisiconorm in de begroting. Alleen indien de gemeente in drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt dient de provincie daarover afzonderlijk te worden geïnformeerd.

De attitude van de gemeente Beemster ten aanzien van financieel risico is defensief en risicomijdend. Risicomijdend houdt in ieder geval in:

- Het beleid ten aanzien van financieringen is erop gericht een spreiding van toekomstige renterisico's te bevorderen opdat ook in de toekomst geen overmatige blootstelling aan rentebewegingen optreedt;
- het beleid ten aanzien van beleggingen is zodanig dat alleen beleggingen kunnen worden gedaan van tijdelijke overschotten en gericht op de beheersing en vermindering van daaraan verbonden risico's;
- het gebruik van derivaten is alleen toegestaan voor het verminderen of afdekken van financiële risico's en het beleid dienaangaande dient prudent en transparant te zijn;
- risico's worden ingeperkt door de rekening-courantovereenkomst met de BNG. Volgens deze overeenkomst moet de gemeente gelden uitzetten of opnemen bij de BNG tenzij de gemeente een vergelijkbaar aanbod van een andere partij heeft die 0,05% of meer rendement op jaarbasis oplevert.

2. Voorbereiding en vaststelling van het beleid

Het treasurybeleid wordt voorbereid en opgesteld door een medewerker van Financiën, onder verantwoordelijkheid van het hoofd van de sector Bedrijfsondersteuning. Het beleidsvoorstel wordt, na behandeling door het college van B&W, ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad. Middels vaststelling mandateert de gemeenteraad het college van B&W. De uitvoering van het beleid ligt bij Financiën.

2.1. Meerjarenplan

Eén keer per jaar wordt het meerjarenbeleidsplan en de meerjarenbegroting opgesteld. Deze stukken behandelen het basisjaar en de drie op dat begrotingsjaar volgende jaren. Het meerjarenbeleidsplan is een voortschrijdend programma dat inzicht biedt in het meerjarenperspectief van de gemeente.

In het meerjarenbeleidsplan komen onder andere aan de orde:

- Alle interne en externe ontwikkelingen die op lange termijn van belang zijn;
- projecties die gebaseerd zijn op het bestaande beleid;
- de verwachte financiële positie van de gemeente;
- het treasurybeleid dat de gemeente voorstaat en de financiële consequenties van dat beleid.

2.2. Financiële beleidscyclus/rapportages

De gemeente Beemster gebruikt de jaarlijkse financiële beleidscyclus voor het vaststellen van het treasurybeleid, voor het afleggen van verantwoording over dat beleid en voor bijstelling van het beleid door het jaar heen. De beleidscyclus kent een aantal sturings- en rapportagedocumenten, die gedurende het jaar geformuleerd worden door medewerkers van Financiën, onder verantwoordelijkheid van het hoofd van de sector Bedrijfsondersteuning. Met name de begroting en de jaarrekening worden gebruikt om het treasurybeleid te formuleren en te toetsen. De documenten worden vastgesteld door de gemeenteraad.

De **begroting** wordt opgesteld door medewerkers van Financiën, onder verantwoordelijkheid van het hoofd van de sector Bedrijfsondersteuning. De begroting bestaat uit een beleidsdeel en een beheersdeel. In het beleidsdeel van de begroting wordt de treasuryparagraaf met het financierings- en beleggingsbeleid opgenomen. De treasuryparagraaf geeft aan welke beleid de gemeente voorstaat met betrekking tot de treasury-activiteiten.

In de treasuryparagraaf zullen de volgende zaken aan de orde komen:

- Alle interne- en externe ontwikkelingen die voor het komende jaar van belang zijn met betrekking tot de liquiditeitspositie en het aantrekken en uitzetten van gelden;
- een verval kalender van de leningenportefeuille waaruit blijkt bij welke marktrente welke leningen vervroegd aflosbaar zijn;
- waar de knelpunten en risico's liggen voor het geld- en kapitaalbeheer;
- welke treasurybeleid de gemeente voorstaat voor het komend jaar en wat daarvan de financiële consequenties zijn.

Naast de treasuryparagraaf kent de beleidsbegroting een korte en lange termijn liquiditeitsprognose en een rentevisie.

Mandaat

Op basis van de treasuryparagraaf wordt een mandaat opgesteld voor het komende jaar. Hierin geeft het college van B&W aan welke concrete maatregelen/acties men wil nemen om het treasurybeleid uit te voeren. Middels vaststelling mandateert de gemeenteraad het college van B&W, dat voor concrete uitvoering zo gewenst doormandateert aan Financiën.

In de **jaarrekening**, die in combinatie met het jaarverslag verschijnt en wordt geformuleerd door Financiën, wordt verantwoording afgelegd over de realisatie van het treasurybeleid. Deze realisatie wordt getoetst aan de treasuryparagraaf zoals die in de begroting is opgenomen en het mandaat zoals die in de begroting is opgenomen. De jaarrekening bevat ook de risicoparagraaf.

Doel van bovenstaande rapportages is het vaststellen van de beleidskaders, het verstrekken van relevante en tijdige informatie aan het bestuur en het management zodat financiële en interne risico's beheerst kunnen worden, en het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid.

2.3. Tussentijdse bijstelling van het beleid

Tussentijdse bijstelling van het beleid, en het bijstellen van het in de begroting opgenomen mandaat, vindt plaats bij het opstellen van de tussentijdse rapportage. Het bijgestelde mandaat moet na behandeling door het college van B&W door de gemeenteraad worden vastgesteld.

Indien op enig ander tijdstip door onverwachte omstandigheden, marktontwikkelingen en/of andere veranderingen een tussentijdse bijstellen van het beleid noodzakelijk is, zal Financiën een bijgesteld mandaat opstellen. Dit moet na behandeling door het college van B&W door de gemeenteraad vastgesteld worden.

3. **Uitvoering van het beleid**

De medewerker die de transacties afsluit toetst het tarief en de voorwaarden van elke af te sluiten transactie aan de hand van marktgegevens en concurrerende tarieven.

De coördinator van Financiën kan op basis van een door de gemeenteraad vastgesteld mandaat transacties afsluiten. Deze medewerker sluit transacties af in overleg met een financieel beleidsmedewerker van Financiën. Hiermee wordt het vier-ogen principe gegarandeerd.

Een transactiebevestiging wordt bewaard bij Financiën, in een genummerd dossier. Een administratief medewerker van Financiën houdt zich bezig met de administratieve afhandeling van de transacties.

Controle op de treasury-werkzaamheden en controle op de administratieve afhandeling van de transacties wordt uitgevoerd door de financieel beleidsmedewerker van Financiën die belast is met de interne controle.

Betalingen, al dan niet elektronisch, worden klaargezet door de coördinator van Financiën, die tevens de eerste handtekening zet. De tweede handtekening wordt gezet door de kassier. Bij afwezigheid van medewerkers treedt een vervangingsregeling in werking om voortgang van de dagelijkse werkzaamheden te garanderen. In deze regeling wordt het principe van bovenstaande functiescheiding gehandhaafd.

Indien noodzakelijk wordt uit praktische overweging voor bepaalde betalingen, zoals onder andere salarissen, ten laste van BNG bankrekening van de gemeente Beemster (opdrachtgever) een machtiging afgegeven aan de derde (opdrachtnemer). In deze gevallen worden de betalingen dus klaargezet door de opdrachtnemer. De opdrachtnemer informeert de gemeente schriftelijk en tijdig over de hoogte van het af te schrijven bedrag.

3.1. Korte en lange financiering

Voor het aantrekken van gelden op de geld- en kapitaalmarkt worden aan tegenpartijen geen restricties gesteld. Binnen de grenzen van het vastgestelde mandaat kan de coördinator van Financiën transacties voorbereiden en uitvoeren.

Bij **niet voorziene** liquiditeitstekorten of andere onverwachte omstandigheden heeft de coördinator van Financiën de bevoegdheid om kasgeldleningen aan te trekken. Deze transacties hoeven dus niet gedekt te zijn door het geldende mandaat, maar moeten wel vallen binnen de limieten die de Wet Fido stelt. De coördinator legt achteraf in de financieringsparagraaf van de programmarekening verantwoording af over de aangetrokken middelen.

Bij het uitvoeren van financieringstransacties gelden voorts de volgende richtlijnen en limieten:

- Geld wordt uitsluitend aangetrokken op basis van de rentevisie en liquiditeitsprognose;
- de rentevisie van de gemeente is gebaseerd op drie gezaghebbende algemene banken;
- het aantrekken van langlopende leningen geschiedt door het telefonisch opvragen van offertes bij (tenminste) drie financiële partijen; indien één of meer partijen geen offerte wenst uit te brengen dan wordt daarvan aantekening gehouden in het betreffende dossier. De BNG zal altijd één van deze partijen zijn, omdat de gemeente zich daartoe verplicht heeft

in de Overeenkomst financiële dienstverlening met de BNG van 9 februari 1993. De gemeente mag alleen bij andere partijen lenen indien deze minimaal 0,05% goedkoper zijn dan de BNG;

- het renterisico op de netto vlottende schuld zal worden begrensd ter hoogte van de normen van de kasgeldlimiet van de Wet Fido;
- de financiering met kort geld is geregeld in de reeds genoemde overeenkomst met de BNG. Financiering met kort geld loopt altijd via de BNG.
- het renterisico op de vaste schuld zal worden begrensd tot de normen van de renterisiconorm van de Wet Fido.

Toegestane instrumenten zijn onderhandse geldleningen, vast geldleningen, Medium Term Notes, obligaties en andere internationale financieringsprogramma's.

3.2. Korte en lange beleggingen

Binnen de grenzen van het geldende mandaat kan de coördinator van Financiën beleggingstransacties voorbereiden en uitvoeren.

Bij **niet voorziene** liquiditeitsoverschotten of andere onverwachte omstandigheden heeft de coördinator van Financiën de bevoegdheid om kortlopende vastrentende beleggingen te doen. Deze transacties hoeven dus niet gedekt te worden door het geldende mandaat maar moeten wel vallen binnen de limieten en regels die de wet Fido stelt. De coördinator legt achteraf in de financieringsparagraaf van de programmarekening verantwoording af over de uitgezette gelden.

Uit oogpunt van beheersing van de krediet-, de koers- en de valutarisico's gelden bij het uitvoeren van beleggingstransacties daarom de volgende richtlijnen en limieten:

- Kredietrisico's voor uitzettingen korter van 3 maanden of korter worden beperkt door uitsluitend uit te zetten bij financiële instellingen die voldoen aan de kredietwaardigheids rating A of hoger, toegekend door minimaal twee van de drie gerenommeerde ratingbureaus;
- kredietrisico's voor uitzettingen langer dan 3 maanden worden beperkt door uitsluitend uit te zetten bij financiële instellingen die voldoen aan de kredietwaardigheidsrating AA of hoger, toegekend door minimaal twee van de drie gerenommeerde ratingbureaus;
- kredietrisico's worden verder beperkt door gelden alleen uit te zetten bij financiële ondernemingen waarvan het land van vestiging tot de Europese Economische Ruimte behoort en die minimaal een AA rating hebben, toegekend door twee van de drie gerenommeerde ratingbureaus;
- near banking (het lenen van middelen met het doel deze middelen uit te zetten om een hoger rendement te halen) is expliciet verboden;
- tijdelijk overtollige gelden van aangetrokken leningen voor projectfinanciering mogen uitsluitend worden uitgezet bij de financiële onderneming waar de leningen zijn aangegaan. Hiervoor kan een netting-overeenkomst worden gesloten, zodat bij niet nakomen van verplichtingen, vorderingen en schulden tegen elkaar kunnen worden weggestreept. Indien een dergelijke overeenkomst niet is afgesloten, moet de financiële onderneming voldoen aan de rating vereisten voor het uitzetten van middelen.

Bovenstaande aanvullingen zijn gebaseerd op de aanbevelingen van de werkgroep. Volgens de werkgroep is het aan te bevelen de eisen voor de uitzettingen langer dan 3 maanden zwaarder te stellen dan in de wet Fido, omdat meer risico's worden gelopen naarmate de uitleningstermijn langer is.

- Het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen geschiedt door het telefonisch opvragen van offertes bij (tenminste) drie financiële partijen; indien één of meer partijen geen offerte wenst uit te brengen dan wordt daarvan aantekening gehouden in het betreffende dossier. De BNG zal altijd één van deze partijen zijn, omdat de gemeente zich daartoe verplicht heeft in de Overeenkomst financiële dienstverlening met de BNG van 9 februari 1993. De gemeente mag alleen aan andere partijen uitlenen indien dat minimaal 0,05% meer rendement op jaarbasis oplevert dan het aanbod van de BNG.

Verder zijn de richtlijnen van toepassing die al in het treasurystatuut stonden:

- Het uitzetten van gelden dient altijd prudent te geschieden;
- risico's bij uitzettingen worden voorts beperkt doordat de hoofdsom minimaal is gegarandeerd;

- koersrisico's op de uitzettingen in vastrentende waarden worden beperkt door de omvang en de resterende looptijd te matchen met de omvang en looptijd van de beschikbare liquide middelen of verplichtingen.

3.3. Rente-instrumenten

Het gebruik van rente-instrumenten is alleen toegestaan indien dit expliciet in het mandaat is aangegeven. Vooraf zullen de werking, de kosten en de risico's die verband houden met het betreffende instrument aan het college van B&W en de gemeenteraad moeten zijn duidelijk gemaakt. Rente-instrumenten zullen alleen ingezet worden om toekomstige renterisico's te verminderen of weg te nemen.

4. **Toetsing en controle**

4.1 Interne controle

Controle op de uitvoering van het beleid vindt plaats middels de beleidsrapportage cyclus zoals beschreven in 2.2.

Informatie omtrent de beleidsplannen wordt vastgelegd in de treasuryparagraaf van de begroting; direct hieraan gekoppeld wordt het mandaat voor het komende begrotingsjaar opgesteld. Met het vaststellen van de begroting door de gemeenteraad wordt ook het mandaat vastgesteld. De gemeenteraad geeft mandaat aan het college van B&W; het college van B&W mandateert door aan Financiën.

De uitvoering van het beleid wordt getoetst en verantwoord in de rekening.

Financiën zal van alle plannen, nota's en besluiten zorgvuldig dossiers aanleggen. Daarnaast legt Financiën een genummerd dossier aan van alle afgesloten transacties. Alle dossiers staan op verzoek ter beschikking van de controlerend financieel beleidsmedewerker en de controlerend accountant.

Opdrachtgever voor de interne controle is het college van B&W.

4.2. Externe controle

De gemeente Beemster zal alle maatregelen treffen die noodzakelijk zijn voor het (doen) uitvoeren van een effectieve externe controle. Regelmatig, doch minimaal één keer per jaar, zal de accountant de jaarrekening controleren en daarin onder andere de rechtmatigheid van de uitvoering van het de treasuryfunctie beoordelen.

In het verslag van de accountant komt het volgende aan de orde:

- Planning versus realisatie van de liquiditeitsprognoses;
- analyse van het gepland risicoprofiel versus daadwerkelijk aangegane risico's;
- gebruik van derivaten;
- naleving van procedures, richtlijnen en limieten.

Opdrachtgever voor de externe controle is de gemeenteraad.

5. **Vaststelling Treasurystatuut 2010**

Aldus vastgesteld in de vergadering van de gemeenteraad van de gemeente Beemster gehouden op 22 april 2010 onder gelijktijdige intrekking van het Treasurystatuut dat op 14 december 2006 door de raad is vastgesteld.

H.N.G.
Brinkman

C.J.
Jonges

Bijlage I

Verklaring van enkele in de tekst gebruikte termen.

- Derivaten.
Derivaten zijn financiële instrumenten die hun bestaan ontleen aan een bepaalde onderliggende waarde. Deze onderliggende waarde kunnen reële producten zijn zoals grondstoffen of financiële producten zoals effecten. Derivaten kennen een breed toepassingsgebied en worden onder andere gebruikt om valuta- en renterisico's te sturen en financieringskosten te minimaliseren.
- Rente instrumenten.
Rente instrumenten vallen onder derivaten. Een rente instrument dekt een renterisico af zonder hoofdsommen op de balans te creëren.
Normaal wordt renterisico beheerd middels het opnemen of uitzetten van deposito's wat invloed heeft op de balans van de organisatie. Bij het gebruik van een rente instrument zoals bijvoorbeeld een Future Rate Agreement (FRA), een renteswap (IRS) of een rente future wordt het renterisico afgedekt, zonder hoofdsommen op de balans te creëren.
- Medium Term Notes.
Een Medium Term Note is een verhandelbare schuldbekentenis aan toonder. In zekere zin vormt een Medium Term Note een overgangsgebied tussen een obligatielening en een onderhandse lening.
Bij een onderhandse lening worden coupon, looptijd en aflossingsschema bepaald in overleg tussen geldgever en geldnemer; er is sprake van maatwerk. Een obligatie is een verhandelbare schuldvordering waarbij de modaliteiten als coupon, looptijd en aflossingsschema gestandaardiseerd zijn. Een obligatie-emissie is in principe een éénmalige aangelegenheid.
Bij een Medium Term Note programma bestaat de mogelijkheid om met regelmaat, binnen de in het programma afgesproken voorwaarden, nieuw papier te emitteren met een veelheid aan structuren.
- Rating.
Een rating is een beoordeling van de kredietwaardigheid van een bedrijf of organisatie, bepaald door een zogenaamde rating agency. Een rating agency baseert zich op zoveel mogelijk informatie om inzicht te krijgen in de toekomstige kasstromen en de betrouwbaarheid van die kasstromen. Bovendien betreft de agency ook de capaciteit en de kwaliteit van het management in zijn beoordeling. Bekende en algemeen erkende rating agency's zijn 'Moody's' en 'Standard en Poor's'.
Een AAA rating is de hoogste rating (beste kwaliteit); DDD-D is de laagste rating (laagste kwaliteit).